

Miska Karhu

NIMENI ON
ALEX

Karisto
Hämeenlinna

Virrensäkeistö sivulla 172 on Anna-Mari Kaskisen sanoittamasta virrestä
Herra kädelläsi (virsi 517 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vuoden 1986 virsikirjassa).

© Miska Karhu ja Karisto/Kustannusosakeyhtiö Otava 2021

ISBN 978-951-1-1-40275-6

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2021

Jarnolle

Prologi

Milloin tunsin ensimmäistä kertaa olevani vääränlainen? Oliko se jo kuusivuotiaana, kun minut kutsuttiin elämäni ensimmäisille kaverisynttäreille ja istuin koko illan lukemassa koirakirjoja muiden tanssiessa Tiktakin ja Nylon Beatin tahtiin? Muistan edelleen hien, joka valui paitaani pitkin, kun kaverin äiti pyysi tyttölaumaa hiljentämään musiikkia, ”jotta kaikki pääsisivät mukaan”. Muut lapset irvistelivät minulle äidin selän takaa ja koirakirjojen sivut vaihtuivat ja vaihtuivat ja koirat milloin haukkuivat, milloin antoivat tassua ja hiki valui selkääni pitkin ja saavutti lopulta tummanpunaisten toppahaalareideni rajan.

Oliko mikään enää sen jälkeen pelkkää sattumaa?

Kun ensi kertaa tunnustin itselleni olevani poika, olin 13-vuotias. Se ei ole mikään fakta vaan tarkkaan harkittua tarinaa, jonka olen koonnut muistojen sirpaleista yksitellen, pala palalta. Olen kaunistellut tarinaa ja vetänyt mutkia suoriksi, jotta kun kerron tarinaa muille, kuulijoiden keskittyminen ei herpaannu.

Jos puhuisin totta, ei tarinani alkaisi näin.

Moni asia tarinassa on totta: 13-vuotiaana muistan katsoneeni itseäni peilistä ja miettineeni, että vielä joku päivä haluan näyttää samalta kuin miehet Dressmannin mainoksissa. Niissä miehet ovat pitkiä ja hoikkia, ja puvut vartaloa myötäileviä ja kalliita. Vielä joku päivä haluan miesten puvun, joka istuu feminiinisistä hartioista ja leveästä takapuolesta huolimatta. Vielä joku päivä haluan olla kuuluisa, rikas ja onnellinen.

Moni asia tarinassa ei ole totta: Tarina ei kerro sitä, kuinka yhä nykyään mietin, olisinko naisena kuuluisampi, rikkaampi ja

onnellisempi. Teinkö vain jotain väärin, suoritinko naiseutta väärällä tavalla? Olisiko pitänyt kokeilla goottivaiheen lisäksi jotain muuta? Olisiko pitänyt pukeutua useammin mekkoihin?

Edelleen mietin, rakastaisiko äitini minua enemmän jos olisin nainen.

Jos puhuisin totta, tarinani alkaisi näin:

Sinä kesänä, kun kutosluokka loppui, tajusin, että minussa on jotain väärää. Olin jo sen verran vanha, että tunnistin ihmisten eleistä ja ilmeistä piilotettuja merkityksiä, jotka kertoivat, mikä oli oikein ja mikä väärin. Mikä oli yhteiskunnan mielestä oikea tapa elää.

Tiesin olevani jotain, mitä ei saisi olla olemassa ja jonka äitini ja isäni olisivat pyyhkineet mielihyvin pois päiväjärjestyksestä. Jotain, jonka tullessa esiin vieraat tuijottelivat vaivaantuneina kahvikuppeihinsa ja madalsivat ääntään.

”Se on Seppo semmonen...”

”En mä sitä ymmärrä. Sillä on vaimo ja kaikkee.”

”Kylhän kaikki saa olla mitä haluaa, mut onhan se nyt vähän outoo.”

Vaikkei koskaan puhuttu minusta – lapsesta, joka tuijotteli kattoon ja mietti kuolemaa – tiesin olevani samanlainen.

Mikä olisi minun tarinani, jos kirjoittaisin sellaisen?

TIISTAI

Anssi

Tiistiaamuna teen katoamisilmoituksen. Kun Alexin viimeisestä tekstarista on kulunut kuusitoista tuntia, astelen poliisiaseman ovesta sisään ja huomaan käytävän peilistä tummat, koko yön valvomisesta väsähtäneet silmäanaluset ja hermostuneen virneen, joka yrittää hokea kaiken olevan hyvin.

Koska kaikkihan on hyvin.

Olen hikoillut itseni nihkeäksi yön pikkutunteina, jolloin yritin soittaa Alexin numeroon kerta toisensa jälkeen kunnes nukahdin levottomaan uneen. Kahden tunnin unien jälkeen heräsin sohvalta kankeana, tajusin hädin tuskin laittaa pomolle selityksen poissaololleni ja nousin ylös. Tsekkasin ensimmäisenä, oliko Alex soittanut.

Ei ollut.

Yöllä on satanut ensilumi, joka sulaa vauhdilla lämpimään asvalttiin. Vedeksi sulava lumi narskuu kenkieni ja poliisiaseman muovilattian välissä. Lattian poikki on astellut kaksi ihmistä ennen minua, ne, jotka ovat ehtineet jonoon ennen kello kahdeksaa. Toinen on toppatakkiin pukeutunut, rollaattoriaan tönivä mummo, joka valittaa kovaan ääneen naapuriensa kasvattavan kannabista. Toinen on englantia intialaisittain ääntävä pitkä mies, joka kantaa toisessa kädessään tietokonelaukkua ja roikottaa toisella kädellä täyteen sullottua rinkkaa. Mies ei puhu niin kovaa kuin mummo, mutta tunnistan Bollywood-leffoista tutun nuotin.

Kun on minun vuoroni kävellä läpinäkyvien pleksien takana istuvan poliisin luokse, en yhtäkkiä tiedä mitä sanoa. Mitä

pitäisi kertoa? Aluksi aion kertoa tappavan polttavasta kivusta, joka iskeytyy suoraan mahaan ja tekee olosta sietämättömän. Kipu tekee käsistä veltot ja saa minut ryntäämään vessaan ja kakistelemaan kurkkuani pöntön laidalla.

Vai kertoisinko viime yöstä, kun istuin keittiön ikkunalaudan syvennyksessä ja pidin ikkunaa auki, jotta kylmä, nolla-asteinen syysviima jäädyttäisi pelkoni? Kertoisinko siitä, kuinka istuin neljä tuntia putkeen ikkunalaudalla niin, että aamulla kurkku tuntui kuivalta ja flunssaiselta? Katselin pimeää Varissuota, jonka yksittäisistä valonpilkahduksista saattoi päätellä joidenkin ihmisten valvovan kanssani. Kerrostalojen asuntojen valot sammuiivat ja syttyivät kuin olisivat lähettäneet hidasta viestiä morsettamalla.

Vai kertoisinko sumusta, joka johtuu muustakin kuin siitä, että olen valvonut lähes koko yön? Sumu tekee olon tukkoiseksi, pää tuntuu olevan täynnä aavistuksia, jotka eivät uskalla nousta peloiksi, ja sanoja, jotka eivät suostu tulemaan edes omaan suuhuni.

Mutta en kerro mitään näistä, vaan kohotan ryhtini ja astun tiskille.

Saan eteeni lomakkeen, johon pitää täyttää Alexin henkilötiedot sekä luetella, millaisella kulkuneuvolla hän liikkui ja mitä hänellä oli päällään katoamispäivänä.

Etunimet (kutsumanimi alleviivattuna): Alex Kaamos

Sukunimi: Järvenpää

Sukupuoli (ympyröi oikea): Mies/Nainen

”Mitä mä laitan tähän sukupuoleksi?” kysyn. Virkailija kurtistaa otsaansa.

”Että kun... Alex on mies mut...”

”Ympyröit sitten miehen siitä lomakkeesta”, virkailija ohjeistaa.

”Mut kun sen hetu on viel naisen.”

Virkkailijan hämmästynyt katse tuntuu kestävän ikuisuuden.

”Onko hän siis sosiaaliturvatunnuksen mukaan nainen?”

”Joo mut hän on mies, oikeesti, tiiätkö.”

”Sitten se nainen tulee ympäröidä siitä. Siinä on myös oma kohtansa sosiaaliturvatunnukselle.”

Nieleskelen vastalauseet mahanpohjaan ja ojennan täytetyn lomakkeen virkkailijalle.

”Kadonnut on siis täysi-ikäinen?” virkkailija kysyy ja lukee lomaketta silmälasiansa takaa. ”Oletteko varma, ettei hän ole lähtenyt omasta halustaan? Aikuinen ihminen saa Suomen lain mukaan olla kertomatta olinpaikkaansa.”

”Mut se laitto tekstarin”, yritän selittää ja pidän kännykkää virkkailijan nenän edessä. ”Se sano että on tulossa kotiin.”

”Entä onko hänellä jokin krooninen sairaus, esimerkiksi epilepsia?” virkkailija jatkaa. ”Yleensä aikuisen ihmisen katoamiseen liittyy joko onnettomuus, sairauskohtaus tai halu päästä pois.”

Pyöritän päätäni.

”Onko teillä ollut viime aikoina riitaa?” virkkailija kysyy ja naputtelee tietokonettaan. ”Olisiko Alex mahdollisesti halunnut lähteä tahallisesti pois?”

”Ei me olla riideltä tavallista enempää”, sanon.

”Hän ei ollut siis ottanut mitään mukaansa?”

”Oli sillä kännykkä ja lompakko ja meidän auto, mut se tartti niitä, kun se meni sinne koulutukseen.”

Virkkailija on pitkään hiljaa. Kuuluu vain näppäimistön naku-
tusta.

”Terveen ihmisen katoaminen vuorokaudeksi ei yleensä ole vielä huolestuttavaa”, hän selittää.

”Mutta ei se oo terve, tai että...”

Tunnen hien puskevan pintaan hupparini lävitse. Minun olisi pitänyt valmistautua tähän. Olisi pitänyt opetella puhumaan ilman, että ääni särky.

”Mä pelkään, että se on tehny itelleen jotain”, sanon.

”Onko hän aiemmin ollut itsetuhoinen?” virkailija kysyy.

”Onks sil väliä?” ärsyynnyn.

Virkailija katsoo minua niin sääliästä, että oksettaa.

”Kadonneen etsintä aloitetaan välittömästi mikäli on syytä epäillä, että kumppanisi on hengenvaarassa. Tällöin poliisilla on valtuudet aloittaa hätäetsintä”, hän sanoo. ”Onko hän ollut esimerkiksi sairaalahoitossa itsetuhoisuuden takia?”

Emmin hetken ja ehdin tuntea syvän viillon palleassani. Kykenen vain nyökkäämään ja pusertamaan ynähdyksen kaltaisen äänen suustani.

Kun kävelen poliisiasemalta bussipysäkille ja pitelen tyhjää kirjekuorta, jossa oli Alexista viime kesänä otettu kuva, tajuan, etten ole soittanut Alexin vanhemmille. Onko minulla edes Marjutin ja Petrin numeroita? Milloin olisin soittanut heille?

Ehkä yhden kerran sinä ensimmäisenä yhteisenä jouluna, jonka jälkeen Alex vietti pari päivää suljetulla osastolla.

Muistan ambulanssin vilkkuvat valot, jotka tuntuivat surrealistisilta, kuin suoraan elokuvista. Muistan suljetun osaston hiljaiset käytävät ja pölyn, joka tunkeutui jokaiseen huoneeseen ja sai kaiken näyttämään liikkumattomalta.

Silloin kerroimme Marjutille ja Petrille muunnetun totuuden. Emme suoranaisesti valehdelleet vaan jätimme asioita kertomatta. Oli kaikkien kannalta parempi, etteivät Marjut ja Petri tienneet kaikkea eivätkä rynnänneet Turkuun meidän vaksemme. Mutta nyt... nyt tilanne on eri.

Askellukseni sekoaa ja olen liukastua loskaisella jalkakäytävällä.

Entä jos Alex on tehnyt sen?

Pakotan mielen ja pallean hallintaani ja jatkan määrätietoisena matkaa. En halua särkyä asvaltille muiden pilkattavaksi, en halua, että minua tuijotetaan. Yritän olla mahdollisimman näkyvätön ja hajuton, jotta kukaan ei huomaisi, että olen olemassa. Ihmiset eivät huomioi minua, jos olen ensimmäinen, joka väis-

tää katsetta, ensimmäinen, joka hiipii varjoihin. Ensimmäinen, joka poistuu parrasvaloista. Se on ollut taktiikkani jo kauan.

Sitä paitsi Alex lupasi olla tekemättä sitä, niin se lupasi. Päästyään toisella yrittämällä sisään Turun yliopistoon Alex itki ensimmäistä kertaa silkasta onnesta, kiemurteli sylissäni ja hoki: ”Mä en enää koskaan halua satuttaa itseäni.”

Eikä Alex koskaan ole pettänyt lupauksiaan.

Tyhjät muovipullot ratisevat, kun survon niitä jätesäkkiin. Työnnän likaiset vaatteet sängyn ja sohvaryhmän välisen sermin taakse ja heitän samaan kasaan lattialla lojuneet sinikansivihkot ja penaalin.

Kunpa appivanhemmat eivät katsoisi sermin taakse.

Yksiön ainoa varsinainen huone on olohuone, joka on jaettu sermeillä kahteen osaan, makuu- ja olotilaan. Kämpän kaksikymmentäkaksi neliötä takaavat sen, että tunnelma on välillä liian läheinen, mutta sermeillä saa lisättyä yksityisyyttä. Vaikka sermit eivät eristä ääntä, on niiden tuoma eristys usein parempi kuin ei mitään, esimerkiksi nyt, kun pelkkä näköestekin riittää.

Sohvapöydän maton alta pilkottaa Alexin koulupapereita, jotka noukin ylös varovasti. Siivoaminen tuntuu työläältä nyt, kun joudun kajoamaan Alexin reviiiriin. Tuntuu, että kaikki on säilytettävä mahdollisimman samana, jotta Alex tulisi takaisin. Jokainen kirjakasa ja pleikkaripelien pino on aseteltava tarkalleen samaan kohtaan kuin ne olivat sunnuntai-iltana. Alexin maastokuvioiset bomber-takit ja minun verkkatakkineni on järjesteltävä vieri viereen eteisen naulakkoon, samoin kaikki kirppareilta ja Ikeasta ostetut kuppimme keittiön astiakaapissa.

Tunnen olevani kahden ajan välissä, puristuksessa, jossa mikään ei saa muuttua tai aikaulottuvuudet eivät enää kohtaa toisiaan. Voin tulla tähän aikojen väliin tarkastelemaan kokonaisuutta. Vertailemaan ja analysoimaan ilman, että mikään koskettaa oikeasti tunteita.

Oli aika ennen kuin aloin huolestua Alexin radiohiljaisuudesta. Se aika tuntuu kaukaiselta, vaikka siitä ei ole kuin parikymmentä tuntia. Oli aika, kun hyräilin itsekseni ja vietin pitkän työpäivän jälkeistä, ansaittua vapaa-aikaa telkkarin ääressä. Tajusin vasta telkkariohjelman loputtua, ettei Alexista ole kuullut mitään. Laitoin viestin, toisen, soitin. Pahaenteinen hiljaisuus tiivistyi. Jokainen hissien oven kolahdus tai askelien kopina rappukäytävässä saattoi olla Alex, saattoi olla ratkaisevaa.

Toivoin niin hartaasti kuulevani avainnippun rapinan lukkopesää vasten, että pari kertaa olin aivan varma, että se oikeasti tapahtui. Kun keskityin tarpeeksi kovaa, kuulin hiljaisen rapinan.

Missä vaiheessa tajusin, että jokin on täydellisesti vialla? Ehkä silloin, kun kukaan ei vastannut soittoihin ja kello tikitti nukku-
maanmenoaikaa. Alexin olisi pitänyt olla jo viisi tuntia aiemmin kotona.

Kun olen saanut suurimmat roskat työnnettyä isoon jätessäkkiin, en voi enää viivytellä Alexin vanhemmille soittamista. Kummallista ajatella, etteivät Marjut ja Petri tiedä vielä mitään. Dominopalikat eivät ole vielä kaatuneet, mutta palikoista ensimmäinen on kallistumassa kohti seuraavia. Näen palikan kaatuvan ja osaan ennustaa, mitä tulee tapahtumaan. Kuvittelen Marjutin erityisasiantuntijan tehtäviinsä, soittamaan nuttura päässä puheluita ja Petrin laboratorioonsa keittelemään seoksia. Tai eihän Petri ole kemisti vaan fyysikko, mutta en tiedä, mitä fyysikot oikeastaan tekevät.

Näppäilen kännykän näppäinlukon auki ja jämähdän tuijottamaan taustakuvaa. Kuva on vuoden takaiselta Ruotsinristeilyltä, jonne vein Alexin ensimmäisellä oikealla vuosilomallani. Neljä viikkoa palkallista kesälomaa, se tuntui huumaavalta. Ei tarvinnut syytellä itseään siitä, miksei saanut kesätöitä eikä toisaalta tarvinnut kylmettää käsiään elintarvikekaupan tukussa tai taittaa selkäänsä pikaruokapaikan siivoojana. Sai vain olla.

Kuvassa näytämme rentoutuneilta ja viattomilta. Alexin vasen käsi lepäilee selkäni takana samalla, kun hänen oikea kätensä yrittää pidellä kännykkää. Pari viikkoa aiemmin Alex oli ottanut neljännen tatuointinsa. Tekstin kiemurainen loppu vilahtelee t-paidan alta. Käsivarressa lukee jotain latinaksi, jotain siitä, miten elämä on lyhyt. Alexin epätasainen hammasrivistö hohottaa, kun hän ei malta pitää suutaan kiinni vaan nauraa koko kehollaan.

Se on lempikuvani Alexista. Niitä ensimmäisiä, joissa hän näyttää aidosti onnelliselta.

Vai onko Alex onnellinen? Mistä minä sen voin tietää? Entä jos on jotain niin suurta ja pimeää, ettei Alex ole voinut kertoa siitä?

Etsin Petrin nimen yhteystiedoistani ja yritän saada ääneni tasaisen matalaksi ja uskottavaksi, sellaiseksi, jolla poliisi puhui minulle tiskillä. Sillä itsevarmalla äänellä aloitan:

”Hei. Täällä Anssi. Mulla ois asiaa.”

Marjut

Anu sai oman huoneen täytettyään viisi. Perheemme muutti Turusta omakotitaloon Lempäälän keskustan ulkopuolelle. Perustelin muuttoa sillä, että olisimme lähempänä lasten isovanhempia, jotka asuivat Pirkanmaalla.

Niinpä syyskuun kolmantena päivänä vuokrasimme peräkärryn, tungimme sen niin täyteen huonekaluja, että kiinnityshihnat ulvoivat, ja ajoimme viemään ensimmäistä muuttokuorma uudelle asunnolle. Aikuiset pyyhkivät hikeään vanhoihin t-paitoihin ja pyyhkeisiin. Lapset juoksivat muuttolaatikoiden väleissä ja kiersivät kehää olohuoneessa. Parkettia vasten kuului tasainen jalkojen töminä.

Olimme säästäneet parhaimman viimeiseksi: Emme olleet kertoneet lapsille, että kaikille kolmelle, Laurille, Heikille ja

Anulle, tulisi omat huoneet. Kolme lasta kiljui yhteen ääneen, kun he tajusivat, että isä ja äiti eivät oikeasti tarvitsisi kolmea erillistä huonetta. Että isä ja äiti olivat vain juksanneet heitä.

Poikien lähdettyä Petrin kanssa hakemaan viimeistä muuttokuormaa jäimme Anun kanssa kahdestaan. Hän oli kiivennyt uuden sänkyänsä päälle ja katseli silmät suurina ikiomaa huonettaan.

”Pitäisikö tuohon oveen kirjoittaa ’Pojilta pääsy kielletty?’” hymyilin ja silitin lapseni hentoa, haurasta päänahkaa. Anu ravasti käden pois päänsä päältä ja katsoi minua uhmakkaana.

”Eikö pojat saa tulla tänne?” hän kysyi.

”Pojat ei saa tulla tänne, jos et halua”, toistin.

”Miksi pojat ei saa tulla tänne?”

”Pojilla on omat huoneet.”

”Mut sittenhän mäkään en saa tulla tänne”, Anu sanoi suu vääpättäen.

”Kokeile vielä kerran”, Petri pyytää, kun pääsemme Turkuun johtavalle moottoritiele. Audi voihkii ja vinkuu, kun mieheni kiihdyttää sataseen ja sen yli.

Etsin puhelimesta viimeisimmät yhteystiedot. Anun nimen jälkeen tuleva numero kertoo, kuinka monta kertaa olen yrittänyt soittaa lapsellemme. Numero kasvaa sitä mukaa, mitä kauemmas Lempäälä jää.

”Tavoittelemaanne numeroon ei juuri nyt saada yhteyttä”, ystävällinen naisääni toistaa kolmannentoista kerran. Päästän suustani raskaan huokauksen, vaikka mieli tekisi kirota. Petrikin kuulee naisen äänen kaiuttimen kautta, ja hänen hartiansa nytkähtävät alaspäin.

”Ehkä akku on vain loppunut”, yritän pitää toivoa yllä.

Istumme pitkään hiljaa. Emme uskalla sanoa sanaakaan, koska jos kertoisimme toisillemme kaiken, mitä ajattelemme, se saattaisi muuttua todeksi. On parempi pitää suu kiinni ja katse tiukasti moottoritieessä, tulevassa.

Jos kaikki tämä olisikin vain unta.

Puristan puhelinta kädessäni. Vilkuilen sen näyttöä vähän väliä, vaikka olen säätänyt soittoäänen täysille. Mutta entä jos se ei kuulu auton moottorimelun alta? Parempi pitää hyppysissään, kun ei muutakaan voi. On pakko tehdä edes jotain. On pakko naputtaa sormella käsinojaa vasten, pakko hypistellä talvitakin kiiltävää ja liukasta pintaa, pakko vilkuilla sivuilleen.

Audi jarruttaa moottoritien loppupäässä odottaviin liikennevaloihin. Kuudenkymppin alue alkaa lähes pystysuoraan seinään. Aivan kuin tien reunaan olisi rakennettu näkymätön muuri, joka erottaa moottoritien ja taajaman, hevostallit ja multaiset pellot ja supermarketit toisistaan, ja jonka läpi ihmiset sujahtavat ja nousevat pintaan kaupungissa.

Lasken aurinkosuojaan alas, jotta päänsärky ei laukeaisi autojen kirkkaista takavalloista. Aurinkolipan pienestä peilistä minua tuijottaa huolestuneen näköinen nainen, jonka huulet on rajattu hieman nuden sävyä punaisemmalla rajauskynällä, ja maskaralla on saavutettu illuusio isoista, kirkkaista silmistä. Tiukka nutturani on löystynyt takaa, ja yritän kääriä sitä takaisin kasaksi.

Ähkäisen, kun en saa hiuksia ojentumaan. Taistelen hiuspompulan, pinnien ja aurinkolipan peilin kanssa. Sormet eivät toimi, vaan liukkaat hiukset soljuvat sormieni välistä kuin kasa uimarannan sileää hiekkaa.

”Saamari!” ärähdän ja pamautan lipan kiinni. Petri hätkähtää ja vilkaisee minua kummissaan.

”En jaksa näitä temppejuja enää”, sanon. ”Miksi se ei voi pitää puhelintaan päällä?”

”Se? Puhutko nyt omasta lapsestasi?” Petri kysyy.

”Puhun.”

”Sillä on nimikin”, Petri huomauttaa.

Puristan puhelintani enkä sano mitään. Etenemme autojen letkassa kohti Turun keskustaa.

”Mistä edes tiedät, että hän on lähtenyt itse?” Petri jatkaa.